

მართლო მსჯელობს პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას გასათვალისწინებელ გარემოებებზეც. ასეთად თვლის ვალდებულების დარღვევის სიმძიმეს, მის მოცულობასა და კრედიტორისათვის წარმოშობილი საფრთხის ხარისხს, ვალდებულების დამრღვევის ბრალეულობის ხარისხს, ასევე, პირგასამტეხლოს ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები და მოიცვას თავის თავში ზიანის ანაზღაურება.

პირგასამტეხლოს ოდენობის გამოთვლის ნესის სახელშეკრულებო თავისუფლების ფარგლებში (სკ-ის 319-ე მუხლი) შეთანხმების მიუხედავად, საკასაციო სასამართლომ არამართებულად ჩათვალა მისი მოცულობის ხელშეკრულების საერთო ღირებულების მიხედვით გამოთვლა. მიუთითა, რომ უმნიშვნელო შეუსრულებლობის გამო შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლოს დაკისრება, დაარღვევს სამოქალაქო ბრუნვის უსაფრთხოებისა და კეთილსინდისიერების მინიმალურ სტანდარტს, პირგასამტეხლო კი ვერ შეასრულებს თავის ნორმატიულ დანიშნულებას. ვალდებულების დარღვევის პირობებში პირგასამტეხლოს მიზანი ე.წ. „პრეზუმირებული მინიმალური ზიანის“ ანაზღაურების უზრუნველყოფაა, ამგვარი მიდგომა კი, ერთი მხრივ, უსაფუძვლოდ გაზრდის მის მოცულობას, მეორე მხრივ, მოვალეს დააკისრებს პასუხისმგებლობას უკვე შესრულებული ან მომავალში შესასრულებელი ვალდებულების ნაწილშიც, რაც სკ-ის 417, 418-ე მუხლების მიზანთან იქნება შეუსაბამო.

ამასთან, დავის ფარგლებში, კასატორი მიუთითებს ფაქტზე, რომ სააპელაციო სასამართლო განჩინებაში ზოგადად პირგასამტეხლოს არაგონივრულ ოდენობაზე მსჯელობს, ამიტომ, მისი აზრით, სასამართლოს პირგასამტეხლო შეეძლო სკ-ის 420-ე მუხლის ფარგლებში შეემცირებინა და არ ემოქმედა ისე, რომ მხარეთა შორის შეთანხმებული პირობების მონესრიგება მხოლოდ სასამართლოს შეხედულებისამებრ მომხდარიყო. შესაბამისად, პირგასამტეხლოს მოცულობა ხელშეკრულების მთლიანი ღირებულებიდან უნდა გამოთვლილიყო და მხოლოდ ამის შემდგომ ემსჯელა სასამართ-

ლოს მისი ოდენობის შეუსაბამობასა და შემცირების პერსპექტივებზე.

უზენაესმა ინსტანციამ ეს მსჯელობაც უკუაგდო, რამდენადაც, სასამართლოსთვის მინიჭებული დისკრეტია - შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო - მხოლოდ იმ დროს მოქმედებს, როდესაც მხარეს პირგასამტეხლოს გადახდის ვალდებულება კანონის საფუძველზე მართებულად აქვს დაკისრებული, თუმცა უკვე დარღვევის ხასიათთან, ღირებულებასა და ხანგრძლივობასთან მიმართებითაა მისი ოდენობა შეუსაბამოდ მაღალი. მოცემულ საქმეში კი ასეთი გარემოება არ არსებობდა, არამედ პირგასამტეხლო და მისი ფაქტობრივ-სამართლებრივი გარემოებები უსაფუძვლო იყო, რაც პირგასამტეხლოს შემცირების შესაძლებლობასაც გამორიცხავდა.

საბოლოოდ, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება კანონიერია, ხოლო კასატორის საკასაციო საჩივარი არ მიიღო არსებითად განხილვისთვის დაუსაბუთებლობის გამო.

ალექსანდრე თედორაძე

► 4 – 7/2020

დაზარალებულის ინტერესის გათვალისწინება ზიანის ანაზღაურებისას

ზიანის ანაზღაურების უპირატესი საშუალებაა დაზიანებული ნივთის აღდგენა, და არა მსგავსის დამზადების/აშენებისთვის აუცილებელი თანხის გადახდა, სკ-ის 414-ე მუხლის მიხედვით.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სკ-ის 411, 992, 999 მუხლი

უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 1 ივლისის განჩინება № ას-1291-1218-2012

I. ფაქტობრივი გარემოებები

ავტომობილის შეჯახებით დაზიანებული სახლის მესაკუთრემ სარჩელი აღძრა სატრანსპორტო საშუალების მესაკუთრის წინააღმდეგ და მოითხოვა მიყენებული არაქონებრივი და ქონებრივი ზიანის, მათ შორის, მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურება. მოპასუხემ მიუთითა, რომ მზად იყო აენაზღაურებინა ზიანი, თუმცა მოსარჩელის მიერ მოთხოვნილზე ნაკლები ოდენობით.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

პირველი ინსტანციის სასამართლომ დააკმაყოფილა ქონებრივი ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის მოთხოვნები და უარი თქვა არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების დაკმაყოფილებაზე. გადანყვეტილება ორივე მხარემ გაასაჩივრა. სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოპასუხის საჩივარი და შეამცირა ანაზღაურებადი ზიანის ოდენობა. მსჯელობის უმეტესი ნაწილი მეორე ინსტანციის სასამართლომ დაუთმო ორი მტკიცებულების - ექსპერტისა და აუდიტის დასკვნების შეპირისპირებას. ექსპერტის პოზიციით, დაზიანებული სახლის აღდგენა ტექნიკურად გაუმართლებელი იყო, ამიტომ მის დასკვნაში ასახული ზიანის ოდენობა გამოანგარიშებული იყო იმავე პარამეტრების მქონე სახლის ასაგებად საჭირო თანხის მიხედვით. აუდიტის დასკვნა სახლის აღდგენაზე გასაღები ხარჯების მიხედვით იყო შედგენილი, რაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა ექსპერტის მიერ დასახელებულ ოდენობას. სააპელაციო სასამართლომ გაიზიარა ექსპერტის პოზიცია.

საკასაციო სასამართლომ საქმე მეორე ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა. უზენაესი სასამართლოს პოზიციით, სკ-ის 414-ე მუხლი მხედველობაში მიიღება სკ-ის 992-ე მუხლზე დაფუძნებული მოთხოვნების შემთხვევაშიც - დაზარალებულს ჰქონდა ინტერესი, აღედგინა ვითარება, რომელიც შენარჩუნდებოდა ზიანის გამომწვევი ქმედების არარსებობის პირობებში, ამიტომ სააპელაციო სასამართლოს უნდა დაედგინა, შესაძ-

ლებელი იყო თუ არა დაზიანებული სახლის აღდგენა.

III. კომენტარი

უზენაესი სასამართლო მართებულად მიუთითებს, რომ ზიანის ანაზღაურების შედეგი პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენაა (სკ-ის 408 I მუხლი), თუმცა ამ არგუმენტის მოშველიება მოცემულ გარემოებებში, სადაც პრობლემური საკითხი ასანაზღაურებელი ზიანის მოცულობაა, არავითარ როლს არ ასრულებს. იმის დადგენით, შესაძლებელია თუ არა დაზიანებული სახლის აღდგენა, განისაზღვრება ქონებრივი დანაკლისის ოდენობა, ხოლო თუ დაზიანება ისეთი ხასიათისაა, რომ ნივთის აღდგენა ტექნიკურად გაუმართლებელია, მაშინ დელიქტური სამართლისთვის დგება სახლის სრულად დანგრევის იდენტური შედეგი. დაზარალებულის ინტერესი (სკ-ის 414-ე მუხლი) აქ უმნიშვნელოა, რადგან ამ შემთხვევაში კანონმდებლობა მას არ ანიჭებს არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობას ზიანის ანაზღაურების რამდენიმე ხერხს შორის. ამის საპირისპიროდ, დაზარალებულის ინტერესი მხედველობაში მიიღება დაზიანებული ქონებრივი სიკეთის ობიექტური ღირებულების დადგენის შემდგომ სხვა გარემოებების, რომელთაც შეიძლება ფულად ერთეულში კონვერტირებადი ეკვივალენტი მოეძებნოს, მხედველობაში მიღებით. მოცემულ შემთხვევაში სკ-ის 414-ე მუხლის მოშველიება საჭირო იქნებოდა, მაგალითად, თუ მოსარჩელე მოითხოვდა ახალი სახლის აშენებამდე (ან დაზიანებულის შეკეთებამდე) საცხოვრებლად გამოყენებული სადგომის ქირის ხარჯების ანაზღაურებასაც.¹

ნინო ქავშბაია

¹ იგივე მსჯელობისთვის პირადი მოხმარების ავტომობილის შესახებ იხ. რუსიაშვილი, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, 414-ე მუხლი, მე-6 ველი.

► 5 – 7/2020

სესხის დაბრუნებისა და ზიანის ანაზღაურების დაკისრება ელექტრონული მიმონერის კაუზალურ აღიარებად განმარტების გზით

1. სესხის ხელშეკრულების დაბრუნებისა და ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება შესაძლოა წარმოიშვას ელექტრონული მიმონერის პროცესში მსესხებლის მიერ ვალის კაუზალური აღიარებით, რა შემთხვევაშიც ხანდაზმულობის ვადის ათვლა თავიდან დაინყება.

2. ელექტრონული მიმონერის ტექსტის ინტერპრეტაცია დასაშვებია, თუმცა ნამდვილი შინაარსის განსაზღვრა ხდება ლოგიკური მსჯელობის, საერთო კონტექსტისა და სიტუაციური ფონის გათვალისწინებით, რომელიც მოსამართლის შინაგან რწმენას საერთო წინდახედულობის სტანდარტზე დაყრდნობით აყალიბებს.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 134, 137, 141, 394, 400, 411, 429, 431, 623, 625-ე მუხლები

სსკ-ის 102 III, 105, 410-ე მუხლები

უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 23 ივნისის განჩინება № ას-1067-1026-2016

ფაქტობრივი გარემოებები:

მხარეებს შორის სხვადასხვა დროს ორჯერ დაიდო ზეპირი სესხის ხელშეკრულება სარგებლის გადახდის პირობით. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მოპასუხის წინააღმდეგ ვალდებულების შეუსრულებლობაზე მითითებით და დარღვეული ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე, მისთვის ძირი თანხის, საპროცენტო სარგებლისა და მიუღებელი შემოსავლის დაკისრება მოითხოვა. მოპასუხემ მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი წარადგინა და არც ერთი საფუძველი არ ცნო.

ქვედა ინსტანციის სასამართლოებში სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ. პირველ ხელშეკრულებაში აღნიშნული მოთხოვნა უსაფუძ-

ლოდ ჩაითვალა. მართალია, თანხის გადარიცხვა უტყუარად დასტურდებოდა, თუმცა მოსარჩელე არ იყო სესხის ხელშეკრულების მხარე, შესაბამისად, არც მოთხოვნაზე უფლებამოსილი სუბიექტი, რადგან მოპასუხეს თანხას ურიცხავდა დავალების ხელშეკრულების საფუძველზე, როგორც გამსესხებლის ნომინალური აგენტი. გასული იყო მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადაც. სესხის მეორე ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების დარღვევისთვის კი მოპასუხეს დაეკისრა სესხის დაბრუნებისა და ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მოპასუხემ გაასაჩივრა უზენაეს სასამართლოში. საკასაციო ინსტანციამ კასატორის მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა და გასაჩივრებული გადაწყვეტილება სსკ-ის 410-ე მუხლზე დაყრდნობით უცვლელად დატოვა.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება:

უზენაესი სასამართლოსთვის მსჯელობის საგანი იყო სესხის მეორე ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მოთხოვნა, რომლის დამფუძნებელ ნორმებადაც სკ-ის 623, 625, 394, 411-ე და მე-400 მუხლები განისაზღვრა. მოპასუხე უარყოფდა მისგან სესხის ხელშეკრულების დადებაზე დათანხმების ფაქტს. სასამართლომ სარჩელი ფორმალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით გამართულად ჩათვალა და მიიჩნია, რომ ელექტრონული მიმონერის შინაარსის შეფასება მხარეთა შორის სასესხო ურთიერთობის არსებობას ადასტურებდა. შესაბამისად, გაუთვალისწინებელი დარჩა კასატორის პოზიცია მიმონერისა და მასზე დართული ვალის დაანგარიშების მტკიცებულებების არასწორ შეფასებაზე.

მოპასუხე სასამართლოს უთითებდა ელექტრონული მიმონერის შინაარსის განსხვავებულ ინტერპრეტაციაზე, ინგლისის ლორდთა პალატის გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით, სადაც აღნიშნულია „მნიშვნელოვანი გამონათქვამის განმარტების“ საკითხი და ტექსტის ინტერპრეტაცია მოხსენიებულია, როგორც ე. წ. „ფაქტების მატრიცა“. უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ ტექსტის ნამდვილი შინაარსის დასადგენად ლორდთა პალატაც ლოგიკურ მსჯელობას უჭერს მხარს, ყურადღებას ამახვილებს